

INTRODUCERE

Sintaxa frazei pe înțelesul tuturor este o lucrare cu caracter normativ, redactată din considerente didactice. Este un manual care se adresează în primul rând, studenților de la facultățile cu profil filologic, dar și profesorilor care predau această disciplină, ca instrument de lucru. Are scopul de a prezenta, clarifica și consolida câteva chestiuni punctuale, ce sunt legate de diferențele de abordare, de interpretare și de structură care s-au impus în gramatica limbii române contemporane odată cu apariția lucrării *Gramatica de Bază a Limbii Române*, apărută la editura Univers Enciclopedic Gold, în 2010. Raportarea comparativă a gramaticii românești tradiționale la cea modernă este metoda pe care se bazează lucrarea. Sunt tratate și explicate în detaliu, cu precădere situațiile care ar putea fi considerate *dificultăți*.

Bogată în exemple (preluate în primul rând, din sursă academică, dar și din tezele citate care au o abordare tradițională), lucrarea sintetizează informația, aducând în discuție, mai ales deosebiriile dintre abordarea vechii gramatici și cea actuală.

Una dintre chestiunile care aduc noutăți de fond semnalate în *Gramatica de Bază a Limbii Române* este faptul că nu mai există atributul, iar propozițiile subordonate stau sub semnul unicității determinării, apărând noi tipuri de subordonate necircumstanțiale. Pe de altă parte, propoziția completivă indirectă, tradițională este acum divizată în completivă indirectă și completivă prepozițională. Completiva directă este completivă directă și completivă secundară. Apar predicativa suplimentară, completiva obiectului direct, a predicatului, completiva comparativă, considerată circumstanțială, derivată din subordonata completivă circumstanțială de mod, iar în alte lucrări, completivă necircumstanțială.

Un alt aspect luat în considerare a fost faptul că propozițiile subordonate nu mai constituie capitol separat în gramatica modernă, ci apar la finalul părților de propoziție, reprezentând o manifestare a acestora la nivelul frazei. De asemenea, acestea sunt clasificate ca fiind propoziții subordonate în funcție de elementul introductiv sau subordonator. De aceea, întâlnim propoziții subordonate relative și propoziții subordonatoare conjuncționale.

Prin urmare, lucrarea de față se constituie ca o analiză comparativă, la nivel formal, între cele două gramatici, cea tradițională și cea modernă, cu scopul de a clarifica, în linii mari, diferențele teoretice la nivel sintactic.

PARTEA I

CAPITOLUL I

SINTAXA

Sintaxa între tradițional și modern

Sintaxa este a doua secțiune a gramaticii tradiționale, „*care are ca obiect de studiu îmbinarea cuvintelor în unități sintactice, acestea (unitățile sintactice) implicând - în afara „detaliilor” (topica, continuitatea/discontinuitatea, afirmația/negația) - raporturile sintactice și funcțiile sintactice.*”¹

Sintagma este o construcție cu un număr minim de elemente care se caracterizează prin autosuficiență semantică și structurală.

Odată cu apariția *Gramaticii de Bază a Limbii Române*, se propune o abordare „**morfosintactică**”, renunțându-se la divizarea gramaticii în morfologie și sintaxă. Se propune o nouă abordare prin introducerea perspectivei morfosintactice. „**Clasele lexico-gramaticale și grupurile sintactice sunt urmărite, în același timp, sub aspect sintactic (organizarea internă a grupului și locul de inserare a fiecăruia în ansamblul propoziției) și sub aspect flexionar (trăsături flexionare ale centrelor de grup, în ipostaza lor de centre flexibile).**”²

Prima parte a cărții propune o morfologie a claselor flexionare și o sintaxă a grupurilor, tot aici apărând și propozițiile subordonate, corespunzătoare sintaxei. Partea a II-a a lucrării analizează funcțiile sintactice și propozițiile subordonate corespunzătoare. Propozițiile subordonate apar la finalul funcției sintactice. Abordarea este comparativă, terminologia folosită este cea nouă. Astfel, propoziția subordonată corespunzătoare subiectului este denumită propoziție relativă sau propoziție conjuncțională pentru că se ia în considerare elementul de relație. Propozițiile cunoscute în mod tradițional ca *propoziție subordonată subiectivă, predicativă, completivă*, își schimbă denumirea în noua perspectivă în funcție de elementul de relație,

¹ Dimitriu, C., *Tratat de gramatică a limbii române. Sintaxa*, Ed. Institutul European, Iași, 2002, p. 857.

² Coord. Pană Dindelegan, G, *Gramatica de Bază a Limbii Române*, Caiet de exerciții, Ediția a II-a, Ed. Universul Enciclopedic Gold, București, 2016, p. 3.

devenind *propoziții subordonate, conjuncționale și propoziții subordonate relative*.

În viziunea *Gramaticii Academiei Române (GBLR)*, **sintaxa „studiază combinarea cuvintelor în grupuri de cuvinte și în propoziții, după reguli stricte, specifice fiecărei limbi, reguli care variază de la o clasă lexico-gramaticală la alta, iar în cadrul aceleiași clase, de la o subclasă la alta (de exemplu, se poate vorbi de reguli de combinare ale clasei verbului și, în cadrul acesteia, de reguli de combinare ale subclasei verbelor tranzitive, ale celor intransitiv-copulative, intransitiv-impersonale).**³

În raport cu GALR - *Gramatica limbii române* editată de Academia Română în 2005, GBLR - *Gramatica de Bază a Limbii Române* propune o nouă viziune, aceea de recunoaștere a funcțiilor proprii grupului nominal, determinant, cuantificator, modifier și posesor, renunțând la funcția sintactică, de atribut, care era prezentă în GALR.

Relații sintactice

Relația sintactică este un „factor de coeziune care asigură îmbinarea unităților sintactice inferioare în unități sintactice superioare, și anume îmbinarea părților de propoziție în propoziție și a propozițiilor în frază. Prin raporturi sintactice înțelegem relațiile/legăturile - marcate lingvistic - ce apar la nivelul unităților sintactice (propoziția, partea de propoziție, fraza, substitutul de propoziție/frază, textul).⁴ Relațiile sintactice se stabilesc între unități de aceeași importanță: între două subiecte/propoziții subiective, între două complemente/două propoziții complementive etc. sau între unități de importanță inegală: verb - complement/propoziție completivă etc.

Dintre tipurile de relații sintactice discutate, le trecem în revistă pe cele mai frecvente:

- 1. relația de dependență**
- 2. relația de nondependență sau de coordonare**
- 3. relația de echivalență sau apozitivă**

Raportul de coordonare (se stabilește între propoziții de același fel):

Elevul învață lecția ^{1/} și reproduce ideile principale^{2/}.

Raportul de subordonare (se stabilește între propoziții diferite):

³ *Ibidem*, p. 15.

⁴ Dimitriu, C., *op. cit.*, p. 1122.